

УДК 339.56 (477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ЧЛЕНСТВА В СОТ

Конєв С.І.*Хмельницький національний університет*

У статті розглянуто основні положення членства України в СОТ та умови сучасного розвитку експортно-імпортних операцій вітчизняних підприємств. В процесі аналізу були визначені основні переваги членства України в СОТ які представлено у вигляді певної системи, що здійснює вплив на розвиток та забезпечення ефективності експортно-імпортної діяльності вітчизняних підприємств. В подальшому, проаналізовано та виділено роль митно-тарифного регулювання, як основного регулюючого інструмента, що здатен забезпечити стимулювання експортно-імпортної діяльності вітчизняних підприємств у рамках приналежності України до СОТ за допомогою своїх специфічних підходів щодо політики регулювання. Крім цього, розглянуто декілька основних положень щодо спрямованості застосування митно-тарифного регулювання, як рушійного інструменту.

Ключові слова: експортно-імпортна діяльність, СОТ, експорт, імпорт, митно-тарифне регулювання, членство в СОТ.

The article is about the main points of Ukraine's WTO membership and the conditions of the national enterprises export and import operations development. In the process of analysis it were defined the main advantages of Ukraine's WTO membership, which presented in the view of a system of influence on the development and the export and import efficiency providing. In further, there was analyzed and emphasized a role of customs and tariff regulation, as the main regulation instrument of national enterprises export and import activity providing according to the Ukraine's affiliation in WTO with the help of its specific methods of regulation policy. Besides this, it was mentioned some main points of customs and tariff regulation instrument usage coordination.

Key words: export and import activity, WTO, export, import, customs and tariff regulation, membership in WTO.

Актуальність проблеми. Враховуючи актуальність розвитку сучасних інтеграційних процесів та розширення співробітництва з країнами

Європейського союзу, вступ до СОТ є одним з стратегічних пріоритетів розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств. На сьогодні, для національних товаровиробників досить гостро стоїть питання про забезпечення належних умов співпраці згідно вимог СОТ, розширення ринків збуту, налагодженні партнерських зв'язків та просуванні вітчизняних товарів на іноземний ринок на основі розвитку експортно-імпорتنних операцій. Поряд з тим, діяльності СОТ пов'язують не тільки з торговельними стосунками між підприємствами країн-партнерів, а і вбачають потужним регулятором міжнародно-економічних відносин.

Аналіз останніх наукових досліджень. Розвиток експортно-імпоротної діяльності в умовах приналежності України до СОТ в своїх наукових працях досліджували такі дослідники та науковці як Мельник Т., Батченко Л.В., Науменко С.М., Кібальник Л.О., Шмігельська З.К., Петровський О.Ю., Невелєв О.М., Іваненко В.В., Корольова О.Г., Шестак І.М., Озаріна О.В., Горник В.Г., Кріс Косгроув Кріс, Хейлієр Марк, Власова-Захарченко М., Корольова О., Бендерський Є., Вахненко Т., Гунський Б., Лук'яненко Д., Мазаракі А., Патика С., Сиденко В. та ін.

Невирішеними раніше питаннями даної теми залишаються аналіз та групування ряду умов та переваг, які впливають на розвиток експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств виходячи з вимог, які ставить СОТ перед країнами-учасниками.

Метою роботи є дослідження та виділення головних позитивних сторін, які створює членство СОТ перед вітчизняними підприємствами виходячи з сучасного рівня розвитку та посилення ролі митно-тарифного регулювання, як наслідків, які здатні формувати забезпечення експортно-імпорتنних операцій національних товаровиробників.

Викладення основного матеріалу дослідження. На сьогодні, найголовнішим завданням, яке постає перед вітчизняними підприємствами, в першу чергу, пов'язують з стимулюванням експортно-імпоротної діяльності. Вступ України до СОТ за своїм стратегічним значенням полягає у виділенні двох важливих факторів, які за своїм змістом здатні відображати не тільки перспективи розвитку, а і важливі вектори майбутньої співпраці, які стоять перед вітчизняними товаровиробниками виходячи з потреби пошуку нових ринків збуту та активізації експортно-імпорتنних операцій, а саме: поступова подальша інтеграція України до Європейських та світових

структур; стимул системного реформування національної економіки згідно принципів лібералізації та відкритості вітчизняного ринку та зарубіжного ринків [6, с.1629].

На думку автора, експортно-імпортна діяльність є досить широким поняттям і займає вагомую роль в сфері діяльності СОТ, так як вона пов'язана не тільки з покращенням торговельних відносин та інтеграцією, а також із регулюванням міжнародно-економічних процесів на основі економічного, соціального принципів сталого розвитку, лібералізації і відкритості вітчизняного та зарубіжного ринків.

Враховуючи світові інтеграційні тенденції у 2008 р. Україна набула членства в СОТ. Верховна Рада України 16 травня 2008 р. схвалила Закон України «Про ратифікацію України про вступ України до СОТ» після тривалого 14-ти річного процесу переговорів.

Для вітчизняних підприємств членство в СОТ створює ряд додаткових можливостей та вигідних умов, в рамках яких необхідно реалізувати багато завдань пов'язаних з розвитком їх експортно-імпортною діяльністю, а саме: стабільне і прозоре ведення бізнесу; сприятливе середовище залучення іноземних інвестицій; трансформація рівнів мит; гармонізація національного законодавства з вимогами і правилами СОТ; реалізація єдиної зовнішньоторговельної політики щодо здійснення експортно-імпортною діяльністю [5, с.147-148].

Поняття забезпечення експортно-імпортною діяльністю, слід почати розглядати з точки зору того, що на сучасному етапі трансформації світової економіки, визначальною рисою виступає нерівномірний соціально-економічний розвиток, який стимулює діяльність підприємств до пошуку нових ринків збуту своєї продукції, виходячи з їх взаємозалежності та вигідності інтересів. Така тенденція обумовлюється принципами міжнародного поділу праці та розвитком міжнародної торгівлі за допомогою експортного потенціалу країн-експортерів і все більшою відкритістю ринків країн-імпортерів. Розвиток експортно-імпортною діяльності між країнами відповідає різному ступеню ефективності, так як кожна країна може мати різноманітну експортну та імпорتنу структуру по відношенню одна до одної. Це свідчить про те, що діяльність вітчизняних підприємств не можна ототожнювати та розглядати окремо від ступеня розвитку підприємств країн-партнерів, а особливо тоді коли

вони знаходяться в однакових умовах та регулюються правилами одної і тієї ж організації [11].

Тому, першочерговими завданнями, які постають перед вітчизняними підприємствами, полягають у пристосуванні та правильному використанні переваг, які створює членство СОТ. До таких переваг належать: відкриття нових ринків країн-членів СОТ для вітчизняних виробників; полегшення доступу на ринки країн Європи продукції, на яку є попит; спрощення реєстрації нових видів продукції; поширення процесу впровадження міжнародних стандартів якості на підприємствах у розрізі галузі; стимулювання та розвиток експортного потенціалу вітчизняних підприємств; збільшення доступу на вітчизняний ринок постачальників матеріально-технічних ресурсів [2, с.200]; скасування щодо вітчизняних виробників дискримінаційних заходів та нетарифних бар'єрів; можливість багатостороннього вирішення суперечок та захист власних інтересів за рахунок існуючих правил регулювання світової торгівлі [7, с. 6].

Також, однією з вагомих переваг, яку слід розглядати в рамках приналежності до СОТ є те, що саме з точки зору позиції організації як системи, відбувається заохочення конкуренції між суб'єктами торговельних відносин, яка стимулює до ефективного розвитку виробничих процесів національних товаровиробників, підвищує якість, збалансовує ціни, знижує торговельні бар'єри, що призводять до здешевлення імпорту та вартості вітчизняної продукції, яка виробляється на експорт на основі імпортованих комплектуючих. Зниження торговельних бар'єрів сприяє не тільки збільшенню кількісних обсягів вітчизняних та зарубіжних поставок, а і значно розширює асортимент вибору товарів, що покращує стрімкість товарообороту, у результаті чого, спостерігається покращення технологій та збільшення прибутку від експорту та імпорту [10].

Наведені вище дослідження, на думку автора, дозволяють згрупувати всі переваги які можуть використовувати вітчизняні підприємства в умовах приналежності України до СОТ за ступенем їх важливості та за послідовністю їх впливу на розвиток експортно-імпоротної діяльності (рис.1.).

Досить вагомою перевагою членства України в СОТ є створення прозорого бізнес-середовища, що є важливим кроком для переходу експортно-імпортних операцій на абсолютно новий рівень розвитку,

який пов'язаний з удосконаленням систем стандартизації і сертифікації, технічних регламентів та фітосанітарних норм щодо експортованої продукції. Як результат, для такого регулювання вдосконалюватиметься законодавча база та змінюватиметься підхід в рамках кардинальних реформ у сфері технічного регулювання [5, с. 148].

*Рис.1. Переваги членства України в СОТ у розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств**

*складено та запропоновано автором на основі: [11]; [2, с.200]

Разом з тим, очікується, що участь України в СОТ, збільшить приплив

іноземних інвестицій, що сприятиме розвитку експортно-орієнтованої продукції та розширенню її асортименту згідно вимог СОТ, ефективності податкової системи та у довгостроковому періоді збільшенню зайнятості у експортно-орієнтованих галузях [10].

Згідно рис.1., можна відмітити те, що в своїй сукупності, всі переваги, які отримують вітчизняні підприємства у розвитку своєї експортно-імпоротної діяльності об'єднуються в одну цілісну систему, яка виходячи зі сукупності своїх складових створює належні умови забезпечення розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств.

Для того, щоб виокремити ще одну важливу сферу діяльності від якої прямо залежить забезпечення експортно-імпорتنних операцій вітчизняних підприємств, необхідно звернути увагу на те, що розглядаючи правила скорочення торговельних бар'єрів, зі вступом до СОТ, Україна взяла на себе низку тарифних зобов'язань, які пов'язані з поступовим зменшенням ставок ввізного та вивізного мита при здійсненні експортно-імпорتنних операцій. Але поряд з цим Україна втратила можливість підвищувати мито в односторонньому порядку, що може дещо негативно відобразитись на вітчизняних товаровиробниках, які прагнуть збільшувати експортні чи контролювати імпорتنні поставки. Тому, для того, щоб стабілізувати торговельні процеси, вітчизняні підприємства повинні не тільки опиратись на міжнародний механізм а і впевнено за рахунок принципу взаємності стимулювати поставки вітчизняного експорту, в порівнянні з імпортом, що сприятиме захисту вітчизняного імпорту [4, с.56].

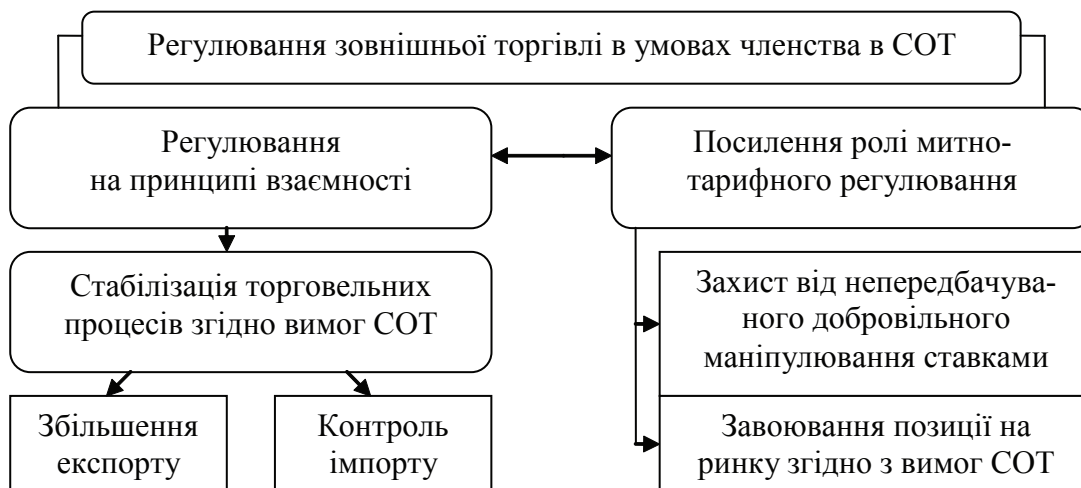
Виходячи з цього, на сьогодні, у рамках врахування тенденцій міжнародного поділу праці, вітчизняні підприємства прагнуть знайти свою впевнену тверду позицію на міжнародній арені, яка б забезпечувала поширення вітчизняних товарів на міжнародний ринок. Тому, в даному питанні, слід багато уваги приділяти саме державному регулюванню зовнішньої торгівлі. Одним з найважливіших інструментів регулювання зовнішньої торгівлі є митно-тарифне регулювання, що є прозорим прикладом забезпечення регулювання ринкової економіки на який опираються безліч торговельних підприємств по всьому світу, в порівнянні з нетарифними обмеженнями, які носять в собі характер державного, силового методу регулювання експортно-імпорتنних операцій [9].

Членство України в СОТ створює достатньо можливостей, які б сприяли подальшій інтеграції та розвитку експортно-імпортних операцій, формування правової бази для стабільного та прозорого виконання торговельних зобов'язань та створення сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій [1, с. 284]. Тому, коли акцентується увага на єдиній політиці у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зобов'язання України перед СОТ слід розглядати як її важливу складову, яка включає в себе: зв'язування рівнів мита; лібералізацію режиму доступу до ринку; реалізацію єдиної державної політики в сфері регулювання ЗЕД та гармонізацію національного законодавства відповідно до вимог СОТ відповідно до Закону України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ». Керуючись принципами Генеральної угоди з тарифів та торгівлі СОТ (ГАТТ) вітчизняне митно-тарифне регулювання спрямоване на регулювання зовнішньої торгівлі, збільшенню обсягів експорту та захист внутрішнього ринку. З моменту набуття Україною членства в СОТ тарифи набули «зв'язного» характеру, що означає визначеність рівня їхнього величини, виходячи з договірних зобов'язань в процесі переговорів країн учасників. Це свідчить про те, що здійснюючи експортно-імпорту діяльність, вітчизняні підприємства можуть не турбуватись про те, що може відбутись непередбачене добровільне маніпулювання щодо їх підвищення. [9]. На думку автора, для вітчизняних підприємств вступ України до СОТ сприяв на посиленні ролі саме митно-тарифного регулювання, як найважливішого інструмента державного регулювання експортно-імпортою діяльністю (рис.2).

Згідно рис.2., слід зазначити, що регулювання зовнішньої торгівлі вітчизняних підприємств за умов членства в СОТ здійснюється на основі найголовнішого наслідку – посиленні ролі митно-тарифного регулювання, яке виступає базовим регулюючим інструментом експортно-імпортою діяльності та з урахуванням принципу взаємності, а саме коли йдеться про вирішення спірних питань, створенні прозорого правового середовища, лібералізації ринків.

За умов ринкової економіки та лібералізації ринків країн-учасників СОТ, ввізне мито стало одним з найголовніших регуляторів експортно-імпортою діяльності. За допомогою ввізного мита, держава для по-

кращення експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств може вирішувати ряд важливих завдань, таких як: сприяти ввезенню економічно необхідних товарів та обмежувати імпорт небажаних товарів; сприяти обмеженню вивезенню важливо необхідних товарів, які застосовуються для виробництва інших; покращення політики стимулювання науково-технічного прогресу, економічності, екологічності та фінансової стійкості підприємств; вирівнювання економічних умов вітчизняних товаровиробників для створення товарів орієнтованих на експорт; вирівнювання економічних умов для зарубіжних конкурентів; сприяння захисту національного товаровиробника під час здійснення торговельних відносин з країнами-учасниками СОТ [3, с.6].

*Рис.2. Регулювання зовнішньої торгівлі у розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств**

*складено автором на основі: [1, с. 284]; [4, с.56]; [9];

Якщо розглянути безпосередньо основні цілі СОТ, як організації, діяльність якої обертається навколо країн-учасниць, то для стимулювання співробітництва з вітчизняними підприємствами, організація прагне: підвищити життєвий рівень; стабільність попиту; забезпечити постійне зростання доходів; раціонально використовувати світові ресурси в рамках розвитку національної та світової економіки; забезпечити повну зайнятість населення; збільшити обсяги виробництва товарів та ринків збуту; захистити навколишнє середовище; стимулювати розвиток країн, які розвиваються за рахунок участі в міжнародній торгівлі. Перераховані цілі визначені у преамбулі Марракеської угоди про утворення СОТ [8, с.45].

Висновки. Отже, забезпечення експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємства в першу чергу залежить від сучасного етапу розвитку торговельних відносин України з СОТ. В умовах приналежності України до СОТ є ряд переваг, які створили належні умови для стимулювання експорту та захисту вітчизняного виробника. Такі переваги мають подвійний характер з точки зору створення обов'язкових правил всередині самої організації та переваги, які утворилися після вступу України до СОТ незалежно від самої організації. Одним найбільш суттєвим наслідком для ефективного функціонування експортно-імпорتنних операцій вітчизняних підприємств є посилення ролі митно-тарифного регулювання, як обов'язкового інструменту регулювання зовнішньої торгівлі за умов членства в СОТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Духневич А. В. Результати членства України в СОТ / А. В. Духневич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Збірник наукових справ. – 2011. - № 1(1). – с.283-290
2. Корольова О. Г. Перспективи розвитку вітчизняного плодоовочевого підкомплексу в умовах Європейської інтеграції / О.Г. Корольова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – № 2(18), Т.1. – 2012. – с. 199-204
3. Мельник Т. Тарифне регулювання у контексті членства України у СОТ / Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Науковий журнал. – 2009. – №2. – с. 5-12
4. Озаріна О.В., Газізова Ю.П., Тананакіна Д.О. Еволюція розвитку міжнародної економічної діяльності України / О.В. Озаріна, Ю.П. Газізова, Д.О. Тананакіна // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі. Економічні науки. – 2010. - № 3 (47). – с. 50-58
5. Парій Я. Переваги та ризики входження України до СОТ: регіональний аспект / Я. Парій // Державне управління та місцеве самоврядування. - №3 (4). – 2010. – с.145-154
6. Петровський О. Ю. Вступ України до СОТ та перспективи і можливі наслідки вступу для промисловості / О. Ю. Петровський // Проблемы развития связей привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов. – 2007. - №4. – с.1629-1634
7. Родичева Л. Інтеграція України у світове господарство / Л. Родичева // Галиць-

- кий економічний вісник. — 2011. — № 2 (31). — с.5-9 - (економіка та управління національним господарством)
8. Шмігельська З. К. СОТ і її роль у процесі глобалізації / З. К. Шмігельська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - № 2(11). – с.44-48
 9. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної політики України. Горник В. Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_3/14.pdf
 10. Умови трансформування та розвитку державного управління сферою промислової власності України в умовах її членства в СОТ. Шестак І. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2009_2/doc/3/34.pdf
 11. Фінансово-економічна криза і експортно-імпортна політика України. Невелєв О. М., Іваненко В.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_7/09nomprou.pdf